

ואחרי ככלות הכל: חזל"ש, סיכומים, למידה ולקחים

"לכל זמן ועת לכל-חפץ תחת השמים. [...] עת להרוג ועת לרפוא עת לפרוץ ועת לבנות".¹⁹²

ראשי התיבות של "חזל"ש" הם חזרה לשגרה. משמעות הביטוי הזה היא מעבר בין היוצא דופן והחריג אל סדר היום השגרתי והמקובל. בחטיבת בני אור נעשה השלב הזה כמעט כהרף עין. המעבר בין הלחימה בשכונותיה של עזה ובין החזרה לכיתות הלימוד, למטווחים ולתרגול בכיסאות "הגננים" בצריחי הטנקים נעשה בתוך זמן קצר. בדיוק כפי שנאמר בספר **קהלת** של שלמה המלך החכם באדם - לאחר סיום הלחימה והטיפול בפצועים הגיעה העת לחזור.

טור האוהלים של "הקדמית", ששקק חיים יומם ולילה במהלך 12 ימי הלחימה, פורק, והשטח נוקה וחזר להיות מה שהיה עד מבצע "צוק איתן": שילוב של שדות בור ושדות של גידולי שדה שאותם המשיכו לעבד בחודשים שלאחר מכן חברי הקיבוצים בסביבה.

בזיכרון הקולקטיבי של עוצבת בני אור תישאר הפעילות של מפקדת צוות הקרב החטיבתי כסיפור הצלחה. החטיבה לא רק מילאה באופן מושלם את כל המשימות שהוטלו עליה, ובמספר נמוך יחסית של נפגעים, אלא בראש ובראשונה הפגינה יכולת ליישם בדקדקנות מקצועית את כל מה שתוכנן מראש. חסון סיכם:

במחשבה שלאחר מעשה חשוב לי לסכם ולקבוע שמפקדת החטיבה הייתה אפקטיבית ביותר. האימונים וההכנות שביצענו מאז כניסתנו לתפקיד - 10 חודשים לפני המלחמה, שילמו עצמם. הייתי כל-כך גאה בעבודת המטה וביכולת של המטה להוציא לפועל את החלטותיי, במקצועיות ובאחריות. הדוגמה הטובה ביותר לכך היא

האירוע רב הנפגעים של פיצוץ המרפאה בשכונת אבו דאכה על לוחמי מגלן - שבו פיקד סא"ל עומר לוין מג"ד 330 על "הקדמית" וניהל את האירוע באופן מקצועי ומעורר הערכה.

התחושות האלו, תורגמו כמעט מיד למעשים, ולתובנות, כפי שהוא ממשיך ומתאר:

התהליך הזה הכרחי כדי להפיק לקחים וללמוד איך להימנע מתופעות שליליות האופייניות לתקופה שלאחר מלחמה, וכן כדי להחזיר את החטיבה מהר ככל שניתן למצב של מוכנות.

השיטה שקבעתי הייתה תהליך של סיכום המבצע בכל יחידות המילואים - כל אחת עם הצוות שעמו נלחמה - ושיחת סיכום אתי לפני השחרור. קבעתי שהמסגרות הסדירות יערכו תהליך סגירה ארוך יותר בשילוב הארגוני של החטיבה, שיחות בפלוגות ובגדודים וסיכום חטיבתי. בנוסף, מערך הייעוץ הארגוני, יחד עם גוף ההדרכה החטיבתי, יקבלו משוב מן הלוחמים והמפקדים שלחמו בחטיבה ומחילים שהוכשרו בחטיבה ולחמו במסגרת הצוותים בנוגע לאיכות ההכשרה.

תהליך הלמידה ו"סגירת המלחמה" היה חשוב ומשמעותי ביותר. המפגש עם הלוחמים והמפקדים, שבו ניתן לדבר על הכול, למתוח ביקורת, לחזק ולהתחזק היה משמעותי עבור כולנו. לכל אחד מהלוחמים שהשתתפו במלחמה הייתה הזדמנות לדבר על הכול. זה תהליך למידה משמעותי מאוד. אני מעריך שהתהליך הסדור סייע רבות למפקדים וללוחמים - בסדיר ובמילואים - לחזור לשגרה.¹⁹³

אל"ם ג'וני כהן, שמילא בחלק מימי הלחימה את תפקיד הרמ"ט, תרם אף הוא מניסיונו הקרבי להפקת המסקנות והלקחים:

התפקיד שלנו כראשי מטה היה בעיקרו של דבר לאפשר למח"ט לפקד ולשלוט, ולאפשר לו לקבל החלטות בזמן, בהקשר, בסיכונים

ובהזדמנויות להשגת המשימה לאור המטרה. לטעמי, חטיבה 460 עמדה במשימות שהטילו עליה, הפעילה והביאה לידי מיצוי והפעלה מיטבית של העוצמה הקרבית שניתנה בידה (על אף שהייתה צוות קרב חטיבתי, שבו הושם דגש על רכיב החי"ר, מאחר ושניים משלושת גדודיו המתמרנים הם כוחות חי"ר). יתרה מזו: המפקדה הקדמית של החטיבה אפשרה למח"ט לשלוט בכוחות ולסייע למערך התמרון למימוש המשימה בגזרתה. כל הנושאים שעלו כנושאים לשיפור טופלו והשתפרו עוד תוך כדי לחימה.¹⁹⁴

מעבר לניתוח הפורמלי ולכל ההערות וההמלצות לשינוי ולשיפור, דבריו של כהן הם גם סיכום של הניסיון האישי שצבר ב־12 ימי לחימה שאליהם נקלע ללא הכנה של ממש. כהן המשיך וסיכם:

היו לי ההזדמנויות והכבוד לעבוד עם צוות "הקדמית" על אף נקודת פתיחה מאתגרת של "נחיתה" תוך כדי קרב ללא היכרות מקדימה וללא אימון מכין משותף עם צוות הקרב החטיבתי, כאשר צורת החשיבה שונה וההרגלים אחרים. במבחן התוצאה קציני המטה במילואים ובסדיר גילו גמישות ובגרות הכרחיות במצב המיוחד הזה, והביאו לתפקוד טוב יותר של "הקדמית", ועל כך הערכת.

בנימה אישית אני סבור שתרמתי לתפקוד המפקדה הקדמית של צוות הקרב החטיבתי ולמימוש משימותיה. הלחימה עם חטיבה 460 הייתה עבורי הזדמנות מרתקת וחשובה להמשך. זו מוגדרת בעיניי כתרומה משמעותית גם למשימתי כמפקד מרכז לאימון מפקדות חטיבתיות. שגיתי ולמדתי כאחד על ההבדל שבין לחנוך מפקדים ובין לשבת בכיסא של ראש המטה בפועל במהלך לחימה.¹⁹⁵

מבצע "צוק איתן" היה הראשון שבו לחמו מסגרות מעורבות שלא אומנו

194 אל"ם ג'וני כהן, סיכום צוק איתן חטיבה 460 סיכום ממלא מקום רמ"ט, מרא"מ המרכז לאימון מפקדי חטיבות 7500, לשכת המפקד, 8 בספטמבר 2014, עמ' 2/17.

195 סיכום צוק איתן חטיבה 460 סיכום ממלא מקום רמ"ט, שם, עמ' 5/17.

מראש להילחם ככאלה. צוותי קרב חטיבתיים, גדודיים ופלוגתיים מתמרנים תפסו את מקומם של חטיבות וגדודי השריון והחי"ר המסורתיים. טכנולוגיות חדשות נוסו בהצלחה, ובהן מערכות "מעיל הרוח" להגנה נגד נשק אנטי טנקי מגוון, ובנוסף נוסו גם סוגי התחמושת החדשים. את מקומם של הפגזים המסורתיים המעיכים, החלולים וחודרי השריון תפסו אמצעי חימוש חדישים. הפעילות המלחמתית הגדולה הראשונה של ה"חצב" הייתה במבצע "צוק איתן" ביולי-אוגוסט 2014: במהלך המבצע ירו טנקי המרכבה סימן 4 של חיל השריון כ-500 פגזי "חצב" וכן פגזי "כלנית" נגד מחבלים ומטרות טרור. הפגזים שימשו לצד ה"חלולין" הישן שנורה בכמויות הרבה יותר גדולות, והם היו יעילים ממנו. בעקבות ההצלחה והביקורות החיוביות הוחלט להגביר את הצטיידות ב"חצב".¹⁹⁶

עוצבת בני אור סיימה את הלחימה בלי לאבד אף רכב קרבי משוריין אחד מבין המאות שהופעלו. למעט האירוע המכאיב במרפאה שבשכונת אבו דאכה הסתיימה הלחימה ללא נפגעים בנפש מאנשי החטיבה.

כפי שנאמר בשיר "השריון עשה היסטוריה" - השריון עשה שוב היסטוריה במבצע "צוק איתן". הוא עשה זאת בטכנולוגיות של המאה ה-21 אך עם אותו סוג של לוחמים, והאדם שבטנק שב וניצח. זה היה אותו לוחם שלחם במשוריינים המאולתרים של 1948, בטנקי השרמן הכבדים שנותרו מגרוטאות מלחמת העולם השנייה במלחמת סיני, במלחמת ששת הימים ובמלחמת יום הכיפורים, וכן בדגמים הראשונים של טנק המרכבה במלחמת לבנון. זה אותו לוחם מאומן, המאמין בצדקת דרכו, שהיה מצויד הפעם בכלי מלחמה משוכללים הרבה יותר. הטכנולוגיה השתנתה, אך הלוחמים לא.

¹⁹⁶ "החצב" יחליף את החלולין", 2015; "פרחים בקנה": כדור החצב נכנס לשימוש בחיל השריון, אתר צה"ל, 24 בספטמבר 2014.